

NATURA 2000-GEBIED: DE WIEDEN
VERSLAG VELDBEZOEK DD. 7 JULI 2021

Aanwezig namens Provincie:

[redacted] J, [redacted] J, [redacted] J en
[redacted] J (notulist).

Aanwezig namens Terreinbeheerder:

[redacted] J en [redacted] J (Natuurmonumenten)

Aanwezig vanuit Samen Werkt Beter:

[redacted] J (wethouder gemeente Steenwijkerland)

Datum bezoek:

7 juli 2021, 13.00-17.00 uur

Doelen

Het kader van het jaarlijkse veldbezoek is beschreven in hoofdstuk 6 van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) en het document 'Methodiek Veldbezoek PAS'. Hoewel sinds de uitspraak van de Raad van State (mei 2019) de PAS tot het verleden behoort, wordt het veldbezoek met hetzelfde doel en inhoud overeind gehouden. Doel van het bezoek was na te gaan of de in de gebiedsanalyse voor het gebied voorziene ontwikkeling van de diverse stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden op koers liggen en hierover in overleg te treden met de betrokken TBO's. Dit betreft een veldimpressie die kan dienen als aanvulling op- en niet ter vervanging van de reguliere monitorings-systematiek. Nu de PAS is gesneuveld kan het veldbezoek ook gaan over niet stikstofgevoelige natuur.

Aandachtspunten tijdens het veldbezoek (zie bijgevoegde route vanuit Strava):

- Het plaggen van rietland (M15) en het graven van greppels (M13); locaties 1 en 2
- Maatregelen ten behoeve de Grote vuurvliinder; locatie 1
- Care-Peat, graven van petgaten; locatie 3
- Trilveen met Slank wollegras; locatie 4

Het gebied is in beheer bij Natuurmonumenten.

Gegevens:

- Beheerplan Wieden
- PAS Gebiedsanalyse
- Methodiek Veldbezoek PAS

Bijlage(n):

- Foto's (bijlage 1)
- Routekaartje Strava met de locaties die zijn bezocht (bijlage 2)
- Overzichtskaartje aanpassingen sloten t.b.v. Grootvuurvliinder (bijlage 3)
- Overzichtskaartje met gegraven petgaten en geroid bos i.h.k.v. Care-Peat (bijlage 4)

Gesprek vooraf

In de boot, maar daarna in de kragge voortgezet, raken we met de wethouder in gesprek over de keuzes die gemaakt worden voor bepaalde habitattypen die verzuringsgevoelig zijn. Waarom niet gekozen voor juist habitattypen die minder gevoelig zijn voor stikstofbelasting? We leggen de bijdrage die Nederland moet leveren voor de instandhouding van bepaalde gevoelige habitattypen als trilveen (H7140A) en veenmosrietland (H7410B) binnen Europa uit. Vrijblijvend is dat niet, we hebben bepaalde verplichtingen richting Europa. Daarnaast willen we dat ook zelf omdat Nederland toonaangevend is wat betreft het voorkomen van deze habitattypen en dragen daarom ook een bepaalde verantwoordelijkheid. Daar komt bij dat de keuze ook niet groot is omdat veel habitattypen stikstofgevoelig zijn. Gezamenlijk komen we tot de conclusie dat het van belang is om dit gesprek juist in het veld te voeren omdat daar zichtbaar gemaakt kan worden wat de effecten van teveel stikstof zijn op de vegetatie. Het is dan ook zaak dat de vertegenwoordigers uit 'Samen werkt beter' deelnemen aan deze veldbezoeken!

Bevindingen per locatie

Locatie 1 Plaggen, schrapen en begreppelen

Maatregelen in 2019-2020 op een aantal plekken die gericht zijn op verwijdering van de verzuurde bovenlaag en aanvoer van basenrijk water. We zien wisselend succes. Op de eerste plek is de bovenlaag circa 10cm afgeschraapt nabij de ribbe ten behoeve van de ontwikkeling van blauwgrasland (H6410). Afwezigheid van voor dit habitatype kenmerkende soorten wijzen er op dat dit, althans hier, nog niet zo succesvol is.

Een volgende plek waar de bovenlaag ca. 20-30 cm is afgeplagd laat al iets betere resultaten zien. Hier groeit kenmerkende Draadzegge, Wateraardbei en plaatselijk Holpijp.

Een derde plek waar ook geplagd is laat vervolgens weer minder goede ontwikkeling zien. Nogal wat aanwezige Ronde zonnedaauw en de afwezigheid van kenmerkende soorten voor trilveen zoals Rood schorpioenmos en Klein blaasjeskruid wijzen op een nog te zuur milieu. Mogelijk dat hier toch zuurder regenwater domineert en zou de oplossing kunnen liggen in het in contact brengen van deze plek met basisch oppervlaktewater door het graven van een greppel.

De vegetatie (o.a. inmiddels uitgebloeiende Groenknolorchis en bloeiende Welriekende nachtorchis) aan de randen van de gegraven greppels daarentegen laat zien dat deze hun werk goed doen. De greppels worden in het reguliere beheer eens per 2 à 3 jaar weer opengemaakt.

Verder treedt in het eerste perceel dat wij betreden ontwikkeling naar het zuurdere habitatype Vochtige heide (laagveengebied) (H4010B) op. Hier groeit veel Ronde zonnedaauw, Dopheide en Veenbes.

Locatie 1 Aanpassing sloot voor Grote vuurvlieder (habitatsoort H1060)

Het leefgebied van de grote vuurvlieder vormt een tijdelijk stadium in de successie van open water tot moerasbos. Dit betekent dat de huidige geschikte gebieden na enkele tientallen jaren niet meer geschikt zullen zijn als leefgebied voor deze vlieder.

De rupsen eten enkele weken lang van de waterzuring en overwinteren dan aan de voet van deze waardplant. Een dichtheid van vijf planten per hectare is voldoende voor een populatie van de grote vuurvlieder.

Waterzuring moet groeien in grote leefgebieden waar ijle rietlanden (waaronder veenmosrietland) afwisselen met bloemrijke ruigtes. De vlinders drinken nectar van onder andere grote kattenstaart, echte vale-riaan, koninginnenkruid, moerasrolklaver en kale jonker.

In de omgeving van de Dwarsgracht is ten behoeve van het habitat voor de Grote vuurvlieder in 2020 ca. 10 km sloot vergraven waarbij aan één zijde de oever is verlaagd (plasberm/natuurvriendelijke oever).

Op locatie 1 is een sloot over een lengte van circa 200 m aangepast. De plasberm is inmiddels over de volle breedte begroeid met riet dat in het najaar weer gemaaid moet worden. Ter plekke zien we enkele exemplaren van de waterzuring. En op de strook naast de sloot bloeien vooral Kale jonker, Moerasrolklaver en Moeraswederik. Kortom, een prima habitat voor de Grote vuurvlieder is onze conclusie.

Ook het graven van nieuwe petgaten (M3), rooien bos (M12), begreppelen (M13), zie verderop in het verslag, dragen ook bij aan het leefgebied van de Grote vuurvlieder.

Locatie 2 Plagplek

Op deze locatie, niet ver van locatie 1, is in 2019-2020 ook een deel van de kragge geplagd. Ook hier nog niet echt goede ontwikkeling richting trilveen te zien. Aanwezig opnieuw veel (bloeiende) Ronde zonnedaauw.

Locatie 3 Gegraven petgaten in project Care-Peat

In Care-Peat werken natuurorganisaties samen met grondeigenaren om het potentieel van C-winst aan te tonen middels het uitvoeren van pilots van 10 tot 250 ha. Vijf kennisinstituten uit 3 landen werken samen om nieuwe meetmethoden te ontwikkelen en te testen voor betere C-flux metingen in veengebieden en om het potentieel van C-opslag inzichtelijk te maken. In het kader van dit project is met Interreg subsidie in 2020-2021 in de Bollemaat 13 ha bos verwijderd en 9 ha petgaten gegraven (overzichtskaartje project in bijlage 4). De bomen zijn ter plekke versnipperd en de houtsnippers zijn op de hogere delen

rond de petgaten verwerkt. Het vergraven veen is met een zinker onder water afgevoerd naar een voor-
oever in de Beulakkerwijde. Het project is net opgeleverd en over de resultaten valt nog weinig te zeg-
gen, maar de verwachtingen zijn positief. De petgaten zijn niet alleen voor het opnieuw op gang brengen
van verlanding richting trilveen, maar op de weg daar naar toe zijn er ook nieuwe kansen voor doelsoor-
ten (o.a. vogels en libellen). Voor platte schijfhoren, gestreepte waterroofkever, bittervoorn, grote mod-
derkruiper en vele andere Natura 2000 doelsoorten zijn petgaten leefgebied.

Aan de rand van het ene petgat vinden we al Groot blaasjeskruid. Van belang is dat de trekaten voor de
aanvoer van basen in open verbinding staan met het basenrijkere boezemwater.

Wat betreft het verwijderen van bos wordt nog opgemerkt dat ontwikkeling van Hoogveenbos (H91D0)
wordt nagestreefd in grotere kernen rond de eendenkooien (Otterskooi, Klaverkooi en Bakkerskooi). Na-
tuurmonumenten heeft een bossenkaart gemaakt met daarop een indeling van waardevolle bossen en
bossen met weinig waarden. De laatste kunnen worden verwijderd om zoals in Care-Peat is gebeurd om
de successie weer op gang te brengen.

Locatie 4 Trilveen met Slank wollegras

Tenslotte varen we naar de vierde en laatste locatie. Een prachtig voorbeeld van een trilveen waar dit
jaar door het bureau Van der Goes en Groot de vegetatie in kaart is gebracht en een nieuwe plek met het
voor Nederland zeer zeldzame Slank wollegras is ontdekt. We zien hiervan diverse exemplaren en daar-
naast ook Draadzegge, Groenknolorchis en Klein blaasjeskruid (bloeiend).

Een kers op de taart van dit mooie en waardevolle veldbezoek!

Het betreffende perceel is in 2009/2010 geplagd en in de omgeving zijn toevoersloten voor calciumrijk
oppervlaktewater gegraven (zie bijlage 5).

Conclusies t.a.v. te ontwikkelen habitattypen en maatregelen:

- Schrapen en plaggen van kraggen en het graven van greppels in de Bollemaat ten behoeve trilveen, veen-
mosrietland en blauwgrasland laten wisselende successen zien. Van belang blijft de aanvoer van basenrijk
oppervlaktewater.
- De aangebrachte plasbermen/natuurvriendelijke oevers met Waterzuring ten behoeve van de Grote vuur-
vlinder zien er veelbelovend uit. In combinatie met de inmiddels aanwezige nectarplanten is het habitat
geschikt voor deze doelsoort. Voortzetten van beheer (maaïen) van de plasbermen is wenselijk.
- Het verwijderen van bos (13 ha) en het graven van petgaten (9 ha) i.h.k.v. Care-Peat is net uitgevoerd en
over de effecten valt nog weinig te zeggen. Van belang is ook hier de aanvoer van basenrijk water in de
petgaten.
- Het plaggen en het verbeteren van de toevoer van calciumrijk oppervlaktewater op de locatie van het Slank
wollegras in 2009/2010 heeft een gunstig effect gehad op het trilveen.

Dit verslag is vastgesteld door:

, 8 september 2021, namens provincie Overijssel

, 8 september 2021, namens Natuurmonumenten

Bijlage 1 – Foto's PAS veldbezoek in De Wieden, d.d. 7 juli 2021

Locatie 1

Aanpast profiel watergang voor habitat Grote vuurvlieder (kort na oplevering)

Nectarplanten op de verwijderde slootspacie (hier Kale jonker) langs de aangepaste watergang en riet in de natuurvriendelijke oever (linksonder)

Locatie 3

Eén van de gegraven petgaten (rechtsonder)

Klein blaasjeskruid (linksboven) en Slank wollegras (rechtsboven) in trilveen op **locatie 4**

Groot blaasjeskruid (linksonder) in petgat op **locatie 3** en Ronde zonnedauw (midden) en Waterdrieblad (rechtsonder) in geplagde kragge op **locatie 2**.

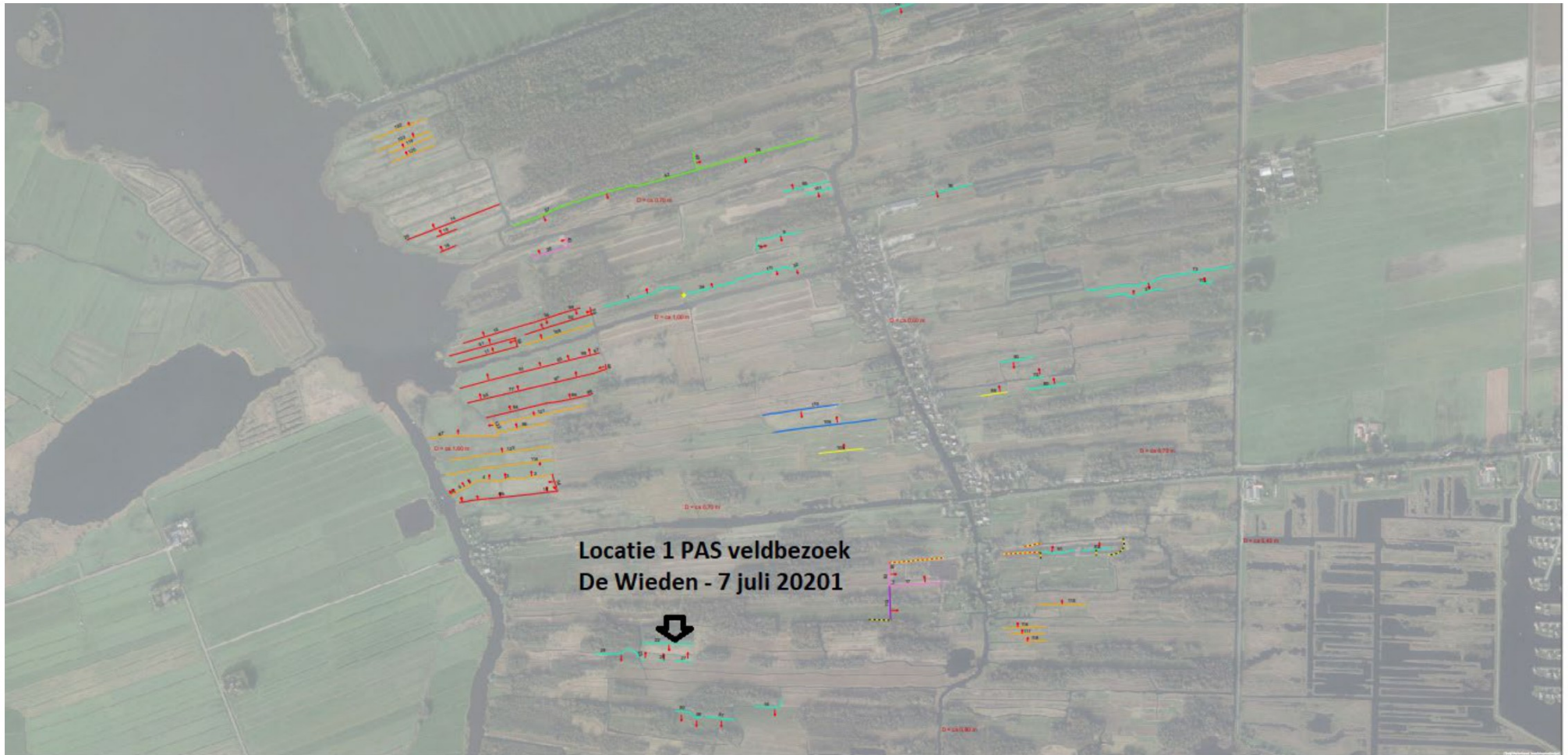

Locatie 1: Trilveen met Wateraardbei en Draadzegge (linksboven). Plagplak met Riet (rechtsboven). Welriekende nachtorchis op de rand van een gegraven greppel (linksonder) en Snavelzegge en Draadzegge op plagplek (rechtsonder).

Bijlage 2 – Route PAS veldbezoek in De Wieden, d.d. 7 juli 2021

Bijlage 3 – Locatie 1 PAS veldbezoek in De Wieden, d.d. 7 juli 2021
(overzicht aangepaste profielen watergangen voor habitat Grote vuurvliinder)

Principeprofielen

Principe 1	Principe 4	Vergraaftzijde
Principe 1 (particulier)	Principe 4 (particulier)	Aanvullend graafwerk t.b.v. beheer
Principe 2 (particulier)	Principe 5	Nieuwe watergang graven (principeprofiel 7)
Principe 3	Principe 6	Opschonen bestaande watergang
		Aanbrengen duiker met afsluiter

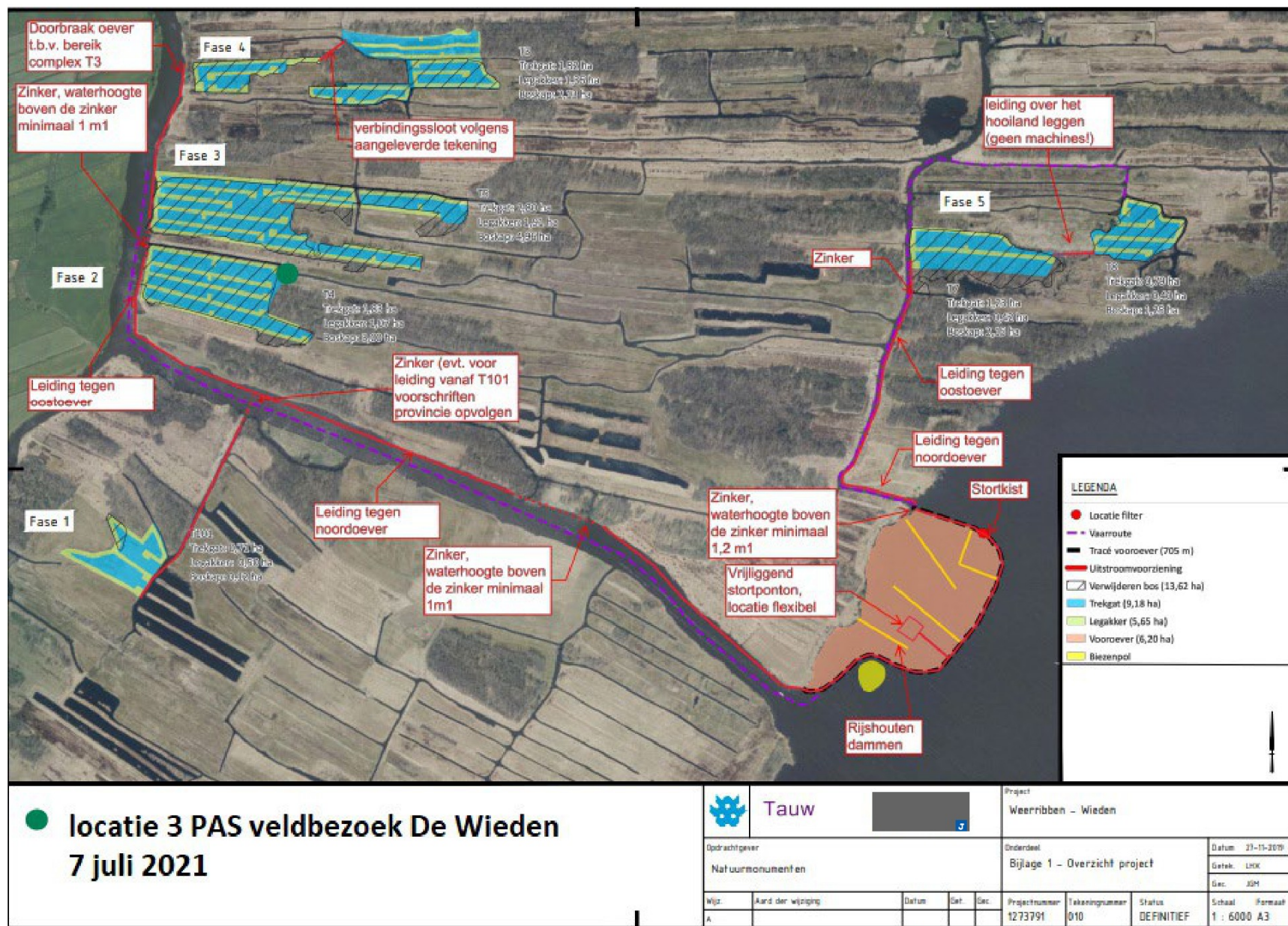
Opmerking:
De doorvaarthoogtes (DHV) van de bruggen en vaardieptes
zijn in meters aangegeven herleid tot het Vollenhoefboezempell
(varieert tussen NAP -0,70m en NAP -0,80m)

Overzicht maatregelen oevers

Omgeving Dwarsgracht

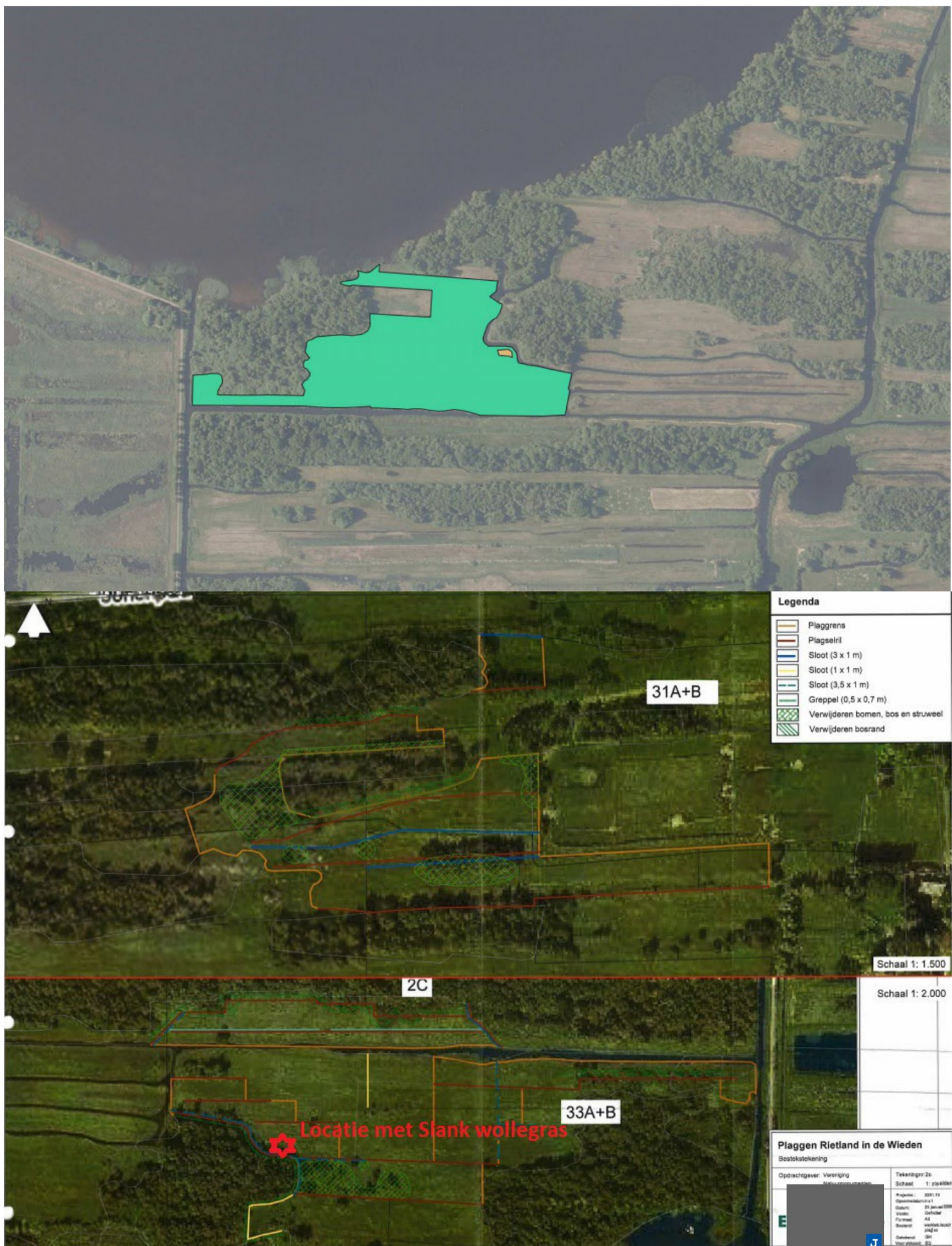

Bijlage 4 – Locatie 3
PAS veldbezoek in
De Wieden, d.d. 7
juli 2021

Bijlage 4 – Locatie 4 PAS veldbezoek in De Wieden, d.d. 7 juli 2021.

Locatie aangetroffen Slank wollegras (figuur boven) en maatregelen in en rondom dit trilveen in 2009-2010 (onder)

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen